

Klassenmanagement In de lerarenopleiding

university of
 groningen

Windesheim

Bruno Oldeboom
Prof. Dr. Klaas van Veen
Dr. Marjon Fokkens-Bruinsma

Hogeschool Windesheim
Rijksuniversiteit Groningen

b.oldeboom@rug.nl

b.oldeboom@windesheim.nl

Promotieonderzoek: Klassenmanagement in de lerarenopleiding

Bruno Oldeboom, Marjon Fokkens-Bruinsma, Klaas van Veen.
b.oldeboom@rug.nl

Samenvatting

Zowel startende leraren zelf als directies van scholen vinden dat leraren niet altijd voldoende voorbereid zijn op het goed uitvoeren van specifieke taken binnen het lesgeven, zoals klassenmanagement. En ondanks het belang dat er aan het opleiden van leraren op het gebied van klassenmanagement gehecht wordt, lijkt er weinig bekend te zijn over hoe lerarenopleidingen voor tweedegraads leraren voor Voortgezet Onderwijs in Nederland, studenten voorbereiden op hun taken. Deze studie heeft als doel beter te begrijpen hoe lerarenopleidingen inspelen op het verminderen van met de moeite die startende leraren ervaren met klassenmanagement. In het bijzonder zoomt deze studie in op het formele curriculum, op de conceptualisering van klassenmanagement en wordt er onderzocht welke gevolgen dat voor de opleidingsprogramma's heeft. Er is op twee manieren data verzameld. Allereerst zijn studieprogramma's van 21 van de 23 lerarenopleidingen-instituten bestudeerd. Vervolgens zijn acht lerarenopleiders van zes verschillende opleidingsinstituten geïnterviewd. Lerarenopleidingen reserveren 1-8 EC voor onderwijseenheden waarin ook klassenmanagement een plek krijgt. Klassenmanagement is volgens lerarenopleiders een concept dat breed gedefinieerd dient te worden. Het onderwijsaanbod van lerarenopleiders oogt voor wat betreft zowel vorm als inhoud, veelzijdig van karakter. In dit artikel concluderen we dat lerarenopleiders klassenmanagement een belangrijke plaats geven in de opleiding, maar het is de vraag hoe succesvol leraren op dit vlak worden opgeleid. Dit onderzoek roept vervolgens twee nieuwe vragen op. Ten eerste is het interessant te onderzoeken hoe het onderwijs met betrekking tot klassenmanagement door aanstaande leraren ervaren wordt. En ten tweede is van interessant om lessen van lerarenopleiders te observeren om beter zicht te krijgen op hun opleidingsdidactisch handelen.

Onderzoeksdoel

Deze studie heeft als doel beter te begrijpen hoe lerarenopleidingen inspelen op het verminderen van de moeite die startende leraren ervaren met klassenmanagement. In het bijzonder vragen we ons af of lerarenopleiders een smalle of brede opvatting van klassenmanagement voor het onderwijs hanteren en hoe het gehanteerde concept van klassenmanagement doorwerkt in het opleidingsprogramma.

Theoretisch kader

Amerikaanse studies laten zien dat klassenmanagement een onderbelicht onderwerp binnen de lerarenopleiding kan zijn (Hammerness, 2011). Het lijkt er op dat afgestudeerden niet altijd tevreden zijn over het opleidingsprogramma (Eisenman, Edwards & Cushman, 2015). Tevens laat onderzoek zien dat ook Nederlandse startende leraren o.a. moeite hebben met klassenmanagement (Helms-Lorenz, van de Grift & Maulana, 2016). Er is echter niet veel bekend over de wijze waarop er binnen Nederlandse lerarenopleidingen vormgeven aan het onderwijs over klassenmanagement voor aanstaande leraren (Wubbels, 2011), terwijl klassenmanagement sinds 2011 expliciet genoemd is in de generieke kennisbasis voor tweedegraads leraren voortgezet onderwijs (HBO-raad, 2011). Een relevante factor in deze studie is de wijze waarop klassenmanagement gedefinieerd wordt. Uit een eerdere studie blijkt dat er verschillende manieren zijn om klassenmanagement te definiëren. In deze studie veronderstellen wij dat klassenmanagement de handelingen betreffen die het op gang brengen en op gang houden van de les borgen. Daarbij dient er aandacht te zijn voor vier samenhangende aspecten: inhoud, relatie, regels (en organisatie) en fysieke omstandigheden (Oldeboom, Fokkens-Bruinsma, Van Veen, in progress).

Onderzoeksmethode

Voor deze studie hebben wij twee methodes gebruikt. In de eerste plaats hebben we 21 (van 23) studiegidsen van Nederlandse lerarenopleidingen voor leraren voor voortgezet onderwijs bestudeerd. Daarnaast zijn er bij 8 lerarenopleiders van 6 Nederlandse lerarenopleidingen interviews afgenomen. Er is gesproken met lerarenopleiders van zowel universiteiten als van het hoger beroepsonderwijs. Er is gestreefd naar landelijke dekking.

Resultaten

In alle bestudeerde programma's van lerarenopleidingen wordt klassenmanagement expliciet genoemd en zijn er 1 tot 8 EC gereserveerd voor deze modules. Klassenmanagement is vaak bij algemeen onderwijskundige en pedagogische programmaonderdelen terug te vinden is en wordt in de meeste gevallen aan de start van de opleiding aangeboden. De boeken van Geerts & Van Kralingen, Teitler, en Slooter worden op meer dan 10 lerarenopleidingen gebruikt.

Klassenmanagement wordt onder andere in verband gebracht met zaken als interpersoonlijke relaties, orde en structuur, het handhaven van regels, algemene didactische principes, groepsdynamica en het motiveren van leerlingen voor de lesstof. Klassenmanagement wordt als een fenomeen beschouwd waarbij veel facetten van het verzorgen van onderwijs bij elkaar komen. Zo geven respondenten bijvoorbeeld aan dat bepaalde ordeproblemen soms leerproblemen "met een vermomming" zijn.

Het onderwijs dat op de opleiding wordt aangeboden kenmerkt zich door bijv. de les met een kort hoorcollege te starten, waarna de studenten met verwerkingsopdrachten aan de slag gaan. Zo werd bijv. rollenspellen, leergesprekken, groepsdiscussie, bespreken van stage-ervaringen, bekijken en bespreken van videobeelden genoemd. Er wordt een breed scala van onderwerpen behandeld, zoals roos van Leary, groepsdynamica, de escalatie-ladder en model directe instructie. De aanstaande leraren maken allerlei opdrachten die samenhangen met reflectie en stage. Op basis van de data kan geen methodische opbouw van onderwerpen worden vastgesteld. Ook wordt niet duidelijk op welke wijze de onderlinge samenhang van de verschillende aspecten van klassenmanagement behandeld worden.

Conclusie

Klassenmanagement lijkt op lerarenopleidingen een onderwerp van belang. Het is echter de vraag in hoeverre opleidingen aanstaande leraren adequaat voorbereid op de uitdagingen die klassenmanagement meebrengt.

Onderwerpen voor de ronde tafelgesprek

Tijdens de rondetafel starten we met de vraag naar omschrijvingen van klassenmanagement. Vervolgens bespreken we key-subjects van de programma's waarin klassenmanagement is opgenomen. Tot slot spreken we over de werkzame factoren van het lerarenopleidingsonderwijs: op welke manieren merken lerarenopleiders dat zij succesvol (effectief) zijn?

Bronnen

- Eisenman, G., Edwards, S., & Cushman, C. A. (2015). Bringing Reality to Classroom Management in Teacher Education. *Professional Educator*, 39(1).
- Helms-Lorenz, M., van de Grift, W., & Maulana, R. (2016). Longitudinal Effects of Induction on Teaching Skills and Attrition Rates of Beginning Teachers. *School Effectiveness And School Improvement*, 27(2), 178-204.
- Hammerness, K. (2011). Classroom Management in the United States: A View from New York City. *Teaching Education*, 22(2), 151-167.
- HBO-raad, Vereniging van hogescholen (2011). Generieke Kennisbasis. Tweedegraads lerarenopleidingen. Den Haag: Vereniging van hogescholen.
- Oldeboom, B. Fokkens-Bruinsma & Van Veen. Definities van klassenmanagement. (in progress)
- Wubbels T. An International Perspective on Classroom Management: What Should Prospective Teachers Learn? *Teaching Education*. January 1, 2011; 22(2): 113-131.